Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Andreae Alciati Emblemata

Alciati, Andrea

Patavii, 1661

Gratiam referandam. Emblema XXX.

urn:nbn:de:bsz:31-127360

Visual Library

Gratiam referendam.

EMBLEMA XXX.

ÆRIO inſignis pietate ciconia nido,
Inuectos pullos, pignora grata fouet.
Taliaq́; expectat ſibi munera mutua reddi,
Auxilio hoc quoties mater egebit anus.
Nec pia ſpem ſoboles fallit, ſed feſſa parentum
Corpora fert humeris, præſtat & ore cibos.

COMMENTARII.

1. IN ſummitate recti, turricula eminente depictus eſt nidus ciconiarum, vbi cubantes ciconię ab altera ſui generis aduolãte, cibumq; roſtro ferente nutriuntur.

Ex Oro Apolline Niliaco libro posteriore de Hieroglyphicis tractum emblema: vel ex D. Baſilio Magno homilia 8. εἰς ἑξαήμερον, cum inquit: Iam verò pietas & obſequium ciconiarum erga ſuos ſenio confectos parentes, ſatis profectò liberos noſtros beneuolos parentibus atque obſeruantiſſimos efficere poteſt, modò mentem adhibere velint. Nemo enim prorſus eſt, qui naturæ ſenſu prudentiaq; ſic deſtituatur, vt non mediocri pudore eum exiſtimet dignum, quiſquis quod ad virtutem atti-

attinet, ſiuit ſe ab alitibus iſtis, nulla rectæ rationis vi prçditis, deprehẽdi inferiorem. Illæ genitorem per ſenium defluxu pennarum degraueſcentem ſuiſmet pennis circumdatum fouent, & abundè victum, lauteq; ſubminiſtrantes ſubſidium etiam ei, quoad fieri poteſt, in ipſo volatu præſtant, ſenſim vtrinq; ſuis eum ſubleuantes alis. Idq; adeo vulgatum eſt, adeoq; notum, vt quidam harum ipſarum alitum nomine vicariam gratiæ dictionem appellent ἀντιπελάργωσιν. Hactenus Baſilius. Orus autem Apollo ſic: Parentis amatorem ſignificare volentes Ægyptij, ciconiam pingunt. Hæc enim à parentibus enutrita, non ſeparatur ab illis, verùm ad vltimam vſq; ſenectam permanens, parentibus victum ſufficit. Idem in libro priore de cucupha in hunc modum ſcribit: Gratitudinem ſcribentes cucupham auem pingunt. Sola enim hæc cæterorum animalium parentibus iam ſenio cõfectis gratiam refert: In quo enim loco ab eis nutrita eſt, nidum illis conficit, ac pennas vellit, cibumq; ſufficit, quouſq; renatis pennis per ſeipſos iam parentes cibum parare poſſint. Vnde diuina ſceptra cucupha inſigniunt. Hæc ille. Cucupha auis quæ fuerit, ſiquis ſcire deſiderat, à Pignorio inuitatur ad Mẽſam Iſiacam, ad quam ille commentarium ſcripſit. Non eſt vtiq; cicuma, quæ videtur eſſe nycticorax, vt apud Antonium Liberalem. Extat in Chiliadibus elegantiſſimum prouerbium, ἀντιπελαργεῖν, vbi pulchra leguntur ex Homero, Euripide, Ariſtophane, Plinio, cæteriſq. Addam nihilominus quod Ariſtoteles de ciconia ſcriptum reliquit lib. 9. de nat. animal. Ciconias, inquit, genitorum ſenectutem inuicem educare vulgatum eſt. Sed ſunt, qui meropes quoque idem facere confirment, vicemq; reddi, vt parentes non modò ſeneſcentes, verum etiam ſtatim, cùm iam datur facultas, alantur opera liberorum, nec patrem, aut matrem exire, ſed in cubili manentes paſci labore eorum, quos ipſi genuerunt, enutrierunt, educarunt. Sic ille. De hoc argumento nonnulla etiam ex Platone 1. Alcibiad. petas licet. Plin. 10. cap. 23. & Val. Max. lib. 5. cap. 4. Atheneço, Homero Iliad. 4. Iſidoro lib. de nat. auium, item 12. etymologiar. cap. 7. Ariſtophane in auibus, Æliano lib. 15. c. 4. & alijs.

Cucupha gratitudinis ſymbolum.

Cucupha auis.

III. *AERIO nido*] alto, ex ſubiecto adiunctum μετωνυμικῶς, vt apud Virgil. 1. ecloga:

Aerius.

Nec gemere aeria ceſſabit turtur ab vlmo:

& 3. Palumbes eadẽ ratione dicũtur aerię.

Inſignis pietate] Petronius Arbiter:

Ciconia etiam grata, peregrina hoſpita,
Pietati cultrix, gracilipes, crotaliſtria,
Auis exul hyemis, titulus tepidi temporis.

Hinc in nummis Adriani ſculpta eſt ciconia cum inſcriptione, PIETAS AVGVSTA. Reges enim antiquitus ſummo in ſceptro Ciconię geſtabant effigiem, in imo Hippopotami, ait Suidas: vt admonerẽtur, pietatem plurimi eſſe faciendam, ſęuitiam & crudelitatem cohibendam atq; comprimendam. Crinit. lib. 4. cap. 13. Non patitur autem ciconia nos vltra progredi, priuſquam Ioannis Maſſaræ, ciuis Hiſpalenſis, Sanctio amiciſſimi, carmen apponamus, in quo ciconiæ pietas extollitur. Id eſt huiuſmodi:

Nummus Adriani.

Qui legis Æneæ pietatem in fata parentis,
Cũq; humeris olim dulce referret onus:
Laudas antiquos fratres, exarſerit igne
Cũ grauis Ætna, ſuos qui eripuere patres.
Miraris quando Iunonis templa ſacerdos
Aſcendit, gnatis vecta duobus anus:
Non animum extollis cùm parua ciconia nidis,
A quibus alta fuit, conuehit ore dapes?
Nonne tua ardens exurit flãma medullas,
Antipelargias cum pia facta vides?
Quæ ratione carent, ſunt noſtro exempla labori,
Vt diſcat grates reddere, parq; pari.

Epigramma de pietate ciconiarum.

Elogium hoc, *inſignis pietate*, Æneæ ſuo Poeta princeps initio 1. Æneid. tribuit, quod repetitur ab hoc noſtro in Emblemate, cuius inſcriptio, *Pietas in filiorum parentes*. Verbum, pietatis (quod obiter) inde dictum, quod quæ in ea ſimul, quaſi penitus, & in penetralibus recondantur. Tullius vſurpat id vocabulum ſæpe, ſed maximè ad Lentulum, per quem fuerat ab exilio reuocatus. Sic enim 1. epiſtol. initio: Ego omni officio, ac potius pietate ſatisfacio omnibus, &c. Idem epiſtol. 9. lib. 1. eiuſdem: Periucundæ mihi tuæ litteræ, quibus intellexi te perſpicere meam in te pietatem: quid enim dicam beneuolentiam, cum illud ipſum grauiſſimum, & ſanctiſſimũ nomen pietatis leuius mihi videatur?

Pietas vnde dicta.

Ciconia] Fuit ciconia (vt ad fabulas nos conuertamus) antea pulcherrima puella

Fabula de ciconia.

Troiana, nomine Antigone, Laomedontis filia, quæ cùm ſe iactaret formæ pulchritudine Iunonem ſuperare, à Iunone in ciconiam conuerſa fuit. De qua Ouidius 6. Metamorph.

Pinxit & Antigonen auſam contendere quondam
Cum magni cõſorte Iouis: quam regia Iuno
In volucrem vertit, nec profuit Ilion illi,
Laomedonte pater, ſumptis quin candida pennis,
Ipſa ſibi plaudat crepitante ciconia roſtro.

Virgilius explicatus. Huc alluſiſſe crederem Virgilium in illis verbis, *ſpretæq; iniuria formæ.* neque exponendum ibi, *que,* pro id eſt, vt aliqui putãt, qui omnia ſimul coniungunt, videlicet iudicium Paridis, ſpretæ iniuria formæ. Sed hoc curioſus lector diiudicet. De ciconia Noſcopulus περὶ χεδῶν. πέλαργος ζῶον, ἀφ' οὗ ἀντιπελάργωσις, ἐπὶ τῶν ἐπισαμένων χάριν, ἐφ' ὧν εὖ ἔπαθον, καὶ ἀντιδιδόντων, διὰ τὴν τῶν πελαργῶν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν πατέρας ὅτε γηράσκουσι, κη δεμονίαν καὶ ἀντίδοσιν τῆς γεννήσεως αὐτῶν καὶ ἀνατροφῆς.

Inueſtis. *Inueſtes.*] Impuberes, & quibus propter teneram ætatem nulla pars corporis pilat, ait Nonius. de hoc verbo multa doctè Fornerius Selection. 1. cap. 29.

Pullos pignora.] Appoſitio. Liberi inter virum & vxorem tanquam vinculi & charitatis mutuæ habentur pignora. Ouid. 3. Faſtorum:

Inque ſinu natos pignora chara tenent.

Liberi pignora. Sic Nouella Valentiniani de libertis: Itaq; libertus, qui ciuis Romani priuilegium fuerit conſequutus, ſiue vnicum pignus, ſiue plures cuiuslibet ſexus habeat filios, cùm mori cœperit, ſoboli ſuæ omnes proprias ſi maluerit facultates ſupremo ſecurus dimittat arbitrio. Claudia. 1. De raptu Proſerpinæ, vbi Pluto queritur ſe priuari ſpe ſobolis:

Aſt ego deſerta mærens inglorius aula
Implacidas nullo ſolabor pignore curas?

Et paulò poſt de Cerere:

Cõmẽdat Siculis furtim ſua pignora terris,

Idem 3. eiuſd. operis:

---- reuocat tandem cuſtodia chari
Pignoris. ----

Taliaq; expectat &c.] Sibi vicem repenſum iri ſperat, cum fuerit affecta ætate, & alieno opus habuerit ſubſidio.

Nec pia ſpem &c.] nec pulli educati patiuntur parentum ſpem eſſe inanem, ſed ijs ſubueniunt cibando, geſtando & fouendo, hinc præclara verba γηροβοσκεῖν, γηροτροφεῖν, γηροκομεῖν.

IV. *Parentibus quantum debeamus.* OMNIBVS ijs, qui humanitatis iura colunt, ab ipſa omnium magiſtra natura perſuaſum debet eſſe quantum parentibus debeant, niſi tamen omnem humanitatem ſibi detrahi patiantur. Siquidem non homines modò arcano aliquo ſenſu pietatis in parentes, ſed & animantium quædam, à quibus abeſt ratio, admonentur. Ciconiæ enim, vt eſt apud Solin. cap. 43. Polyhiſt. quantum temporis impenderint fœtibus educandis, tantum & ipſæ à pullis ſuis inuicem aluntur. Itaq; hæ & pietatis, & grati animi ſymbola gerũt, vt videre eſt apud Pierium lib. 17. Hieroglyph. Pudeat nos hac in re inferiores, aut etiam deteriores auibus eſſe. Atqui par eſt eo lubentiùs & alacriùs naturæ nos reddere quod accepimus, nimirum vitam eorum conſeruare tutarique, qui nobis auctores vitæ fuerunt: & quo nobilior eſt noſtra conditio, eo affectus debet eſſe paratior ad humanæ vitæ officia obeunda, & pietatem omnem exercendam. Nobis enim ætate iam affectis, & imbecillioribus factis, itidem liberi facient, eamq; rependent pietatem, quam primùm in parentes exhibuerimus. Nec verò eſt quòd pluribus has naturę leges cõmonſtremus, quandoquidem omnes norint, poſt tria illa, quæ ad diuinum cultum ſpectant præcepta, primum rerum humanarum decretum eſſe, vt parentes ipſos in honore habeamus: cui & ſpem certumque præmium vitæ longioris adiecit ſupremus ille legis auctor Deus, ad excitandam hominum tarditatem. Heſiodus huc alludẽs, 1. ἔργων, ſeculũ impium deſcribit ab effectis hominum ſceleratorũ, qui probro contumeliaq; afficient parentes, eoſque ſenio affectos non ſuſtentabunt. *Iupiter,* inquit, *perdet hoc genus hominum,* Ζεὺς ὀλέσει καὶ τοῦτο γένος ἀνθρώπων οἱ γηράσκοντας ἀτιμήσουσι τοκῆας,

μέμψονται δ' ἄρα τοὺς χαλεποῖς βάζοντ' ἔπεσσι
σχέτλιοι, οὐδὲ θεῶν ὄπιν εἰδότες, οὐδὲ μὲν οἵγε
γηράντεσσι τοκεῦσιν ἀπὸ θρεπτήρια δοῖεν χειροδίκαι.

Et hodie quoq; multi ſunt, qui non ingratitudine ſolùm, quod eſt maximum om- *Parẽtum violatores*

nium

nium vitiorum, vt inquit Fabius, nomen illud ſacrum violare non verentur; ſed etiã pugnis & verberibus in progenitores ſuos ſæuire non erubeſcunt; quibus tamen iuſto Dei iudicio & lege talionis, proprij liberi rependunt vices. Hinc quidam, cùm à filio raptaretur, cum ad ianuam perductus foret, ait: *παύεσθαι ἰκελεύε, ϗ γὰρ αὐτὸς ἑλκύσαι τὸν πατέρα μέχρις ἐνταῦτα*. id eſt: *Deſine fili, nam & ego patrem hactenus*. Alius ſe excuſans, cur patrem verberaſſet: Et ipſe, inquit, patrem ſuum verberauit, & ille rurſus ſuum. quin & filium oſtendens: Et hic, ait, vbi in virũ euaſerit, me quoq; flagris cędet: hoc enim gentile nobis eſt. Quis autem feret, ſi filium patri cauſam necis præſtitiſse audiat? Portentum atq; monſtrum eſt certiſſimum, eſse aliquem humana ſpecie & figura, qui tantùm immanitate beſtias vicerit, vt propter quos hanc ſuauiſſimam lucem aſpexerit eos indigniſſimè luce priuarit. Sed vbi eſt illa naturę vis (ait Caſſiodor. variar. epiſt. 14. lib. 2.) quæ amplexu copulæ deſtinatur ad poſteros? ferarũ catuli ſequuntur parentes, à ceſpite ſuo virgulta non diſcrepant, propago vitis propriæ ſeruit origini; & diſcrepat homo à ſuo fuſus initio? Quid dicamus illa beneficia, quæ vel extraneam perſonam poſsunt obligare? Nutriuntur à paruulis: ipſis laboratur: ipſis diuitię cõquiruntur: & cùm ſibi vnuſquiſque credat abundare quod poſſidet, cùm à patribus adhuc quęritur, pro altera potius ætate peccatur. Proh dolor? non merebimus eorum affectum, pro quibus ſubire non recuſamus exitium? Maria ipſa læuis tempeſtatibus excitata genitoris cura non refugit, vt peregrinis mercibus acquirat, quod propriæ ſoboli relinquat. Aues ipſæ, quarum vita ſemper in eſcis eſt, naturam ſuam extranea ſorde non maculant. Ciconia, redeuntis anni iugiter nunciatrix, ejiciens triſtitiam hyemis, lętitiam verni temporis introducens, magnum tradit exemplum pietatis. Nam cùm parentes eorum pennas ſenio coquente laxauerint, nec ad proprios cibos quærendos idonei potuerint inueniri, plumis ſuis genitorum membra frigida refouentes, eſcis corpora laſſa reficiunt, & donec in priſtinum vigorem alis grandæua redierit, pia viciſſitudine iuuenes reddunt, quod à parentibus paruuli acceperunt. Ideoque non immeritò vita longa ſeruantur, qui pietatis officia non relinquunt. Hactenus Caſſiod. Hanc naturæ legem, quòd plerumq; à ſceleratis quibuſdam naturæ monſtris violaretur, iura ciuilia confirmarunt, vt lib. 5. Si quis à liberis, ff. de liberis agnoſcendis: & de alendis liberis ac parentib. C. vbi reſponſum hoc legitur Antonini Pij: PARENTVM NECESSITATIBVS LIBEROS SVCCVRRERE IVSTVM EST. ea tamen alimenta præſtari debẽt pro modo facultatum: & ſi non pręſtentur, captis pignoribus & diſtractis cogetur quis ſatis dare ſententiæ. Solon vnus è ſeptem ſapientibus, ſiquis parentes non enutriſſet, eum cẽſeri ignobilem ſtatuit & obſcurum. Nam vt Cicero quadam oratione ſcriptũ reliquit, quum pietas ſit virtutum fundamentum, patrem filius vt Deum vereri debet & colere, neq; enim multò ſecus parens liberis eſt. Quid autem potiſſimùm ratione beneficij deuinctus filius, & planè auctoratus parentibus debeat, Ariſtoteles ita finit lib. 9. Moral. Videtur quoq; parentibus alimenta maximè ſuggerenda, veluti hoc debeamus, quũmq; vt ſimus ipſi argumentum præſtiterint; honeſtius quoque ea re illis mutuas operas reddere, quã nobis ipſis allaborare: honor item impendendus eis quemadmodum Deo.

Locus præclarus Caſſiodori.

Pietas virtutum fundamentum.

Abſti-